

Світове господарство і міжнародні економічні відносини

УДК 339.74:658.5(477)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.17092258>

**Аналіз впливу валютного регулювання на показники ефективності
зовнішньоекономічної діяльності підприємств**

Козуб Вікторія Олександрівна,

кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри міжнародної
економіки і менеджменту, Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця, м. Харків, Україна,

<https://orcid.org/0000-0002-0402-8508>

Кот Олена Володимирівна,

кандидат економічних наук, завідувач кафедри міжнародної економіки і
менеджменту, Харківський національний економічний університет ім.

Семена Кузнеця, Харків, Україна,

<https://orcid.org/0000-0002-6403-4766>

Каплін Сергій Миколайович,

доктор філософії з права, Україна, <https://orcid.org/0009-0004-6182-8909>

Прийнято: 23.08.2025 | Опубліковано: 10.09.2025

***Анотація.** У статті досліджуються концептуальні основи та практичні аспекти валютного регулювання в контексті зовнішньоекономічної діяльності України. Метою дослідження є аналіз механізмів валютного регулювання та їхнього впливу на експортно-імпортні*

операції, інвестиційну привабливість та конкурентоспроможність українських підприємств на міжнародних ринках. У роботі застосовано системний підхід, методи аналізу, синтезу та порівняння, а також метод емпіричного узагальнення. Теоретичну базу становлять сучасна наукова література та нормативно-правові акти, зокрема постанови Національного банку України. Показано, що валютне регулювання відіграє ключову роль у забезпеченні фінансової стабільності, управлінні валютними потоками та підтримці економічного відновлення в умовах воєнних викликів. Встановлено, що поступова лібералізація валютної політики, зокрема запровадження інвестиційних лімітів з травня 2025 року, сприяє спрощенню транскордонних операцій, підвищенню доступу до іноземної валюти та залученню прямих іноземних інвестицій. У процесі дослідження розроблено комплексну систему оцінювання зовнішньоекономічної діяльності, що охоплює абсолютні показники (обсяги експорту та імпорту, загальні вартості транзакцій); відносні показники (індекси цін, обсягу, динаміки торгівлі); структурні показники (зокрема, товарна й регіональна структура торгівлі); показники ефективності (результативність валютних операцій, рентабельність зовнішньоекономічних угод). Таке поєднання забезпечує всебічний аналіз масштабів, динаміки та конкурентних позицій. Встановлено, що валютні обмеження негативно впливають на фінансові результати зовнішньоекономічної діяльності підприємств через зростання операційних витрат і регуляторну нестабільність. Запропоновано рекомендації щодо вдосконалення валютної політики, зокрема спрощення банківських процедур, збільшення дозволеного обсягу репатріації прибутків до 20% від поточних лімітів і підвищення прозорості регуляторних механізмів. Ці заходи сприятимуть стимулюванню економічного зростання, зміцненню фінансової стабільності та посиленню інвестиційної привабливості України в умовах глобальних викликів.

Ключові слова: валютне регулювання, зовнішньоекономічна діяльність, валютна політика, інвестиційні ліміти, фінансова стабільність, експортно-імпортні операції, конкурентоспроможність.

Analysis of the impact of foreign exchange regulation on the efficiency indicators of foreign economic activities of enterprises

Viktoriia Kozub,

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of International Economics and Management, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Kharkiv, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0002-0402-8508>

Olena Kot,

Candidate of Economic Sciences, The Head of the Department of International Economic and Management, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Kharkiv, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-6403-4766>

Serhiy Kaplin,

Doctor of Philosophy in Law, Ukraine, <https://orcid.org/0009-0004-6182-8909>

Abstract. *The article examines the conceptual foundations and practical aspects of currency regulation in the context of foreign economic activity, in particular in Ukraine. The purpose of the study is to analyze the mechanisms of currency regulation, their impact on export-import operations, investment attractiveness and competitiveness of Ukrainian enterprises in international markets. The work uses a systematic approach, methods of analysis, synthesis and comparative analysis, as well as empirical generalization. The theoretical basis is*

based on modern scientific literature and regulatory legal acts, in particular, resolutions of the National Bank of Ukraine. It is shown that currency regulation plays a key role in ensuring financial stability, managing currency flows and supporting economic recovery in conditions of military challenges. It is established that the gradual liberalization of currency policy, in particular the introduction of investment limits from May 2025, contributes to the simplification of cross-border operations, increasing access to foreign currency and attracting foreign direct investment. The study developed a comprehensive system for assessing foreign economic activity, including absolute indicators, such as export and import volumes, total transaction values; relative indicators, including price indices, volume, and trade dynamics; structural indicators, such as commodity and regional trade structure; and efficiency indicators, in particular, currency efficiency, profitability of operations, which provide a comprehensive analysis of the scale, dynamics, and competitive positions. It was found that currency restrictions worsen the financial results of foreign economic activity of enterprises due to increased operating costs and regulatory instability. Recommendations were proposed to improve currency policy, in particular, simplifying banking procedures, expanding profit repatriation to 20% of current limits, and increasing the transparency of regulatory mechanisms, aimed at ensuring economic growth, financial stability, and strengthening Ukraine's investment attractiveness in the face of global challenges.

Keywords: *currency regulation, foreign economic activity, currency policy, investment limits, financial stability, export-import operations, competitiveness.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобальних економічних викликів та воєнного стану в Україні валютне регулювання відіграє ключову роль у забезпеченні фінансової стабільності, контролі руху капіталу та підтримці зовнішньоекономічної діяльності. Проте, попри поступову лібералізацію, зокрема запровадження інвестиційних лімітів із травня 2025

року, зберігаються проблеми ефективного управління у валютних операціях. До них належать адміністративні бар'єри, як-от вимога використання одного уповноваженого банку, посилений контроль за документообігом, а також обмеження на репатріацію прибутків і конвертацію іноземної валюти, що ускладнюють здійснення транскордонних операцій та знижують інвестиційну привабливість країни.

Ці бар'єри також негативно впливають на конкурентоспроможність українських підприємств на міжнародних ринках, підвищують транзакційні витрати та формують невизначеність для фінансового планування. Нестача узгоджених механізмів, здатних гармонійно поєднати поступову лібералізацію з потребою захисту національних валютних резервів, гальмує економічне відновлення й обмежує залучення прямих іноземних інвестицій. Окреслення зазначеної проблеми є актуальним як у науковому, так і в практичному вимірах, оскільки валютне регулювання безпосередньо визначає умови здійснення експортно-імпорتنих операцій, руху грошових потоків і формування довгострокової конкурентоспроможності підприємств.

Практичне значення дослідження визначається потребою у формуванні та впровадженні ефективних стратегій валютного регулювання, орієнтованих на спрощення механізмів здійснення транскордонних операцій, розширення доступу економічних суб'єктів до іноземної валюти та підвищення результативності їхньої фінансово-господарської діяльності. Реалізація запропонованих підходів створить передумови для зміцнення інвестиційної привабливості України, посилення конкурентних позицій вітчизняних експортерів на глобальних ринках та забезпечення сталого економічного зростання в умовах тривалих воєнних і геополітичних викликів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика валютного регулювання та його впливу на зовнішньоекономічну діяльність в Україні залишається у центрі уваги сучасних наукових дискусій, особливо в умовах

воєнних викликів та глобальних трансформацій світового ринку. Науковці приділяють значну увагу вивченню механізмів валютної політики, її ролі у забезпеченні фінансової стабільності та формуванні конкурентоспроможності національних підприємств.

У працях О. Вороніної [1] досліджено вплив коливань обмінного курсу на зовнішньоекономічні операції українських підприємств із наголосом на важливості стабільності курсу для фінансових результатів. О. Романькова та А. Ярмач [2] у своєму дослідженні аналізують особливості валютного регулювання експортно-імпортних операцій в умовах воєнного стану, підкреслюючи проблеми операційної нестабільності. В. Гаркавенко та Г. Єршова [3] оцінюють вплив валютної політики на корпоративний сектор, акцентуючи увагу на її значенні для управління фінансовими потоками.

Н. Шевченко [4] розглядає трансформацію валютного регулювання під впливом воєнних факторів, наголошуючи на необхідності запровадження гнучких регуляторних механізмів. О. Антонюк та С. Катаєва [5] звертають увагу на валютні обмеження як інструмент забезпечення макроекономічної стабільності, проте зазначають їхні стримувальні наслідки для бізнес-середовища. Ю. Деркач [6] досліджує специфіку застосування інструментів валютного регулювання в умовах воєнного стану, підкреслюючи важливість пошуку балансу між економічним стимулюванням і контролем валютних потоків.

3. Живко та співавтори [7] вивчають методи оцінки зовнішньоекономічної діяльності, зокрема фінансово-економічний аналіз, системний підхід і порівняльний метод, що забезпечують комплексну оцінку ефективності операцій. О. Балахонова та Ю. Дунда [8] досліджують інструменти регулювання діяльності – митні збори, валютне законодавство, торговельні угоди, міжнародні договори та антимонопольні заходи – як засоби захисту національних інтересів і стимулювання сталого розвитку.

О. Береславська та В. Березовик [9] аналізують ефективність валютних обмежень у стабілізації курсу гривні в умовах економічної нестабільності, зокрема під час повномасштабного вторгнення. Дослідження охоплює внутрішній ринок валютних операцій і платіжний баланс. Автори вважають валютні обмеження дієвим інструментом у короткостроковій перспективі, однак наголошують на необхідності їхньої адаптації для досягнення довгострокового ефекту.

Т. Хмельовський, С. Майданюк та Є. Малишко [10] досліджують ефективність валютних інтервенцій Національного банку України (НБУ) у 2022–2024 роках та їхній вплив на стабільність ринку. У роботі проаналізовано показники інфляції, ВВП, курсу, міжнародних резервів та сальдо інтервенцій. Автори зазначають, що зростання витрат резервів і посилення тиску на гривню потребують запровадження стратегічних підходів до вдосконалення валютної політики

Таким чином, сучасні дослідження охоплюють широкий спектр проблем, пов'язаних із валютним регулюванням та зовнішньоекономічною діяльністю: від макроекономічних аспектів до практичних інструментів для підприємств. Водночас комплексні підходи до інтеграції лібералізації валютної політики з механізмами підвищення інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності в умовах воєнного стану залишаються недостатньо розробленими, що обґрунтовує необхідність подальшого наукового опрацювання цієї проблематики.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значну кількість досліджень у сфері валютного регулювання та його впливу на зовнішньоекономічну діяльність, низка ключових аспектів залишається недостатньо вивченою, особливо в контексті сучасних економічних і воєнних викликів в Україні. Зокрема, бракує комплексних моделей, які інтегрували б поступову валютну лібералізацію з механізмами захисту національних

валютних резервів, забезпечуючи при цьому ефективне функціонування експортно-імпортних операцій. Недостатньо уваги приділяється аналізу впливу адміністративних бар'єрів, зокрема вимоги використання одного банку чи посиленого контролю за документообігом, на операційну ефективність підприємств і їхню конкурентоспроможність на глобальних ринках.

Крім того, нерозв'язаними залишаються питання оптимального балансування між лібералізацією валютних операцій і запобіганням відтоку капіталу в умовах воєнного стану. Недостатньо досліджено вплив валютних обмежень на інвестиційну привабливість України, зокрема на процес залучення прямих іноземних інвестицій у пріоритетні сектори економіки. Додаткового аналізу потребує взаємозв'язок між валютною політикою та ефективністю фінансового планування підприємств, особливо за умов високої волатильності обмінного курсу та регуляторної невизначеності.

Виявлені прогалини актуалізують потребу у глибшому вивченні зазначеної проблематики та розробленні практичних рекомендацій, спрямованих на вдосконалення валютного регулювання. Наукова новизна й актуальність дослідження полягають у формуванні інтегрованого підходу до управління валютними операціями, який враховуватиме специфіку воєнних викликів, сприятиме підвищенню конкурентоспроможності українських підприємств і забезпечуватиме стійке економічне відновлення.

Формулювання цілей статті (визначення завдань). Метою статті є розроблення теоретико-методологічних засад і практичних рекомендацій щодо вдосконалення валютного регулювання в Україні з урахуванням його впливу на зовнішньоекономічну діяльність, інвестиційну привабливість та конкурентоспроможність підприємств в умовах воєнних і глобальних економічних викликів.

Для досягнення поставленої мети дослідження визначено такі завдання:

- здійснити аналіз сучасних механізмів валютного регулювання та оцінити їхній вплив на експортно-імпортні операції в Україні;
- виявити основні бар'єри, зумовлені адміністративними обмеженнями, та визначити їхній вплив на фінансові результати підприємств;
- ідентифікувати оптимальні підходи до лібералізації валютної політики, що забезпечують баланс між економічним зростанням і фінансовою стабільністю;
- розробити практичні рекомендації щодо підвищення інвестиційної привабливості України шляхом удосконалення механізмів валютного регулювання.

Послідовність виконання завдань забезпечує системне розкриття проблематики: від аналізу поточного стану валютного регулювання до розроблення практично орієнтованих рішень. Такий підхід відповідає вимогам наукової методології та підкреслює практичну значущість дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Валютне регулювання – це сукупність законодавчих, нормативних та адміністративних заходів, що застосовуються державними органами з метою контролю за обігом, обміном і використанням валюти, особливо у сфері зовнішньоекономічної діяльності, яка охоплює торгівлю, інвестиції та фінансові операції. У міжнародному вимірі такі механізми включають обмеження транзакцій, курсову політику, регулювання конвертованості валюти та нагляд за діяльністю фінансових установ із метою забезпечення стабільності, прозорості та відповідності глобальним стандартам.

У країнах із нестабільною або такою, що розвивається, економікою валютне регулювання відіграє ключову роль у підтриманні курсової стабільності, збереженні валютних резервів, запобіганні відтоку капіталу та балансуванні платіжного балансу. Завдяки контролю доступу до іноземної валюти уряди мають змогу спрямовувати ресурси на пріоритетні напрями –

імпорт критично важливих товарів, обслуговування державного боргу – водночас обмежуючи ризикові або спекулятивні потоки. Проте надмірні обмеження, коли офіційна пропозиція валюти не відповідає реальному попиту, здатні стримувати розвиток торгівлі та інвестицій і сприяти поширенню тіньового ринку [11].

Така регуляторна роль особливо помітна в Україні, де економічні та політичні обставини зумовлюють необхідність адаптації курсової стратегії до складних викликів. Валютна політика України зазнала еволюційного розвитку – від запровадження жорстких обмежень у періоди криз до поступової лібералізації у відповідь на триваючі воєнні виклики. Після введення гривні у 1996 році як складової стабілізаційних заходів та економічних реформ, Україна систематично застосовувала валютні обмеження з метою підтримання фінансової стабільності, особливо в умовах економічної турбулентності.

У цьому контексті управління фінансовими потоками, як ключовий елемент фінансової діяльності підприємств, набуває особливого значення, оскільки сприяє забезпеченню адаптивності та результативності в довгостроковій перспективі, що, своєю чергою, є критично важливим для підвищення конкурентоспроможності на міжнародних ринках в умовах валютних обмежень [12].

Цей підхід набув особливої актуальності після повномасштабного вторгнення російської федерації у 2022 році, коли НБУ запровадив суворі валютні обмеження задля запобігання відтоку капіталу та підтримання фінансової стабільності. Від травня 2025 року регулятор поступово переходить до політики «стимулюючої валютної лібералізації», зберігаючи базові воєнні обмеження та водночас запроваджуючи цільові послаблення, зокрема через систему інвестиційних лімітів, яка дозволяє компаніям здійснювати валютні операції пропорційно до обсягу іноземних вкладень у

їхній статутний капітал. Попри обережний характер змін, НБУ активно стимулює приплив капіталу та підтримує економічне відновлення (табл. 1).

Таблиця 1

Регулятивні механізми управління валютними операціями в сучасних умовах

Інструмент регулювання	Опис	Умови застосування
Інвестиційні ліміти	Дозвіл на валютні операції пропорційно до обсягу іноземних інвестицій	З 12 травня 2025 року, через один обслуговуючий банк
Платежі за імпортом	Оплата імпортованих операцій, що передували запровадженню воєнного стану	В межах інвестиційного ліміту
Репатріація авансів	Повернення довоєнних авансових платежів	Підтвердження походження коштів
Обслуговування боргів	Погашення старих іноземних кредитів	Через конверсію боргу в акції
Репатріація дивідендів	Виплата дивідендів іноземним інвесторам	Щомісячні обмеження, в межах ліміту

Джерело: власна розробка авторів за джерелом [13]

Ключові нормативно-правові акти, що регулюють валютні операції в Україні, формуються переважно НБУ через систему постанов, які визначають рамки валютного контролю, напрями лібералізації та механізми регуляторного впливу. Зокрема, постанови №83, 90, 108, 136 та 155, ухвалені у 2024 році, стали важливими етапами поступового пом'якшення регуляторних вимог щодо транскордонних платежів. Вони дозволили здійснення погашення кредитів перед міжнародними фінансовими установами та відкрили можливості для проведення переказів, пов'язаних із податковими, страховими та інвестиційними операціями. Подальші зміни, ухвалені у 2025 році, зокрема постанова №53 від травня, засвідчили продовження курсу на валютну лібералізацію. Водночас регулятор передбачив запобіжні механізми для стримування відтоку капіталу [13].

Узгоджено з цими регулятивними змінами, всі валютні операції повинні здійснюватися відповідно до офіційних вимог, які передбачають підтвердження фактичних інвестицій та реєстрацію збільшення статутного капіталу. НБУ, як ключовий регулятор, не лише встановлює офіційний обмінний курс гривні, а й формує методичні орієнтири для проведення операцій на валютному ринку. Такий підхід відображає прагнення до адаптивного реагування на воєнні економічні виклики, поєднуючи потребу у фінансовій стабільності з необхідністю забезпечення доступу іноземних інвесторів до національного ринку.

У цьому контексті аналіз ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємств має ґрунтуватися на системному підході, що інтегрує фінансові показники – зростання доходів, маржу прибутку, рентабельність інвестицій – із нефінансовими критеріями, серед яких задоволеність клієнтів, залученість персоналу та сталість бізнес-практик. Вибір релевантних індикаторів має узгоджуватися з корпоративною стратегією та враховувати специфіку міжнародних операцій, доступність статистичних даних і регіональні особливості. Узагальнена структура таких показників подана в таблиці 2. Запропонований підхід забезпечує можливість не лише оцінювати поточну результативність діяльності підприємств, а й формувати основу для стратегічного планування в умовах динамічного регулятивного середовища [14, с. 77].

Таблиця 2

Система показників оцінювання зовнішньоекономічної діяльності підприємств

Тип показника	Конкретні індикатори	Призначення
Абсолютні показники	Обсяги експорту та імпорту, загальні вартості, сукупні витрати	Характеристика масштабів зовнішньоекономічної активності
Відносні показники	Індекси вартості, фізичного обсягу, цін та кількості	Моніторинг динаміки розвитку

Тип показника	Конкретні індикатори	Призначення
		зовнішньоекономічних операцій
Структурні показники	Товарна та регіональна структура торгівлі, розподіл витрат	Аналіз якісного складу та напрямів зовнішньоекономічних зв'язків
Показники ефективності	Валютна ефективність, рентабельність експортно-імпортних операцій	Оцінка прибутковості та конкурентоспроможності підприємства на міжнародних ринках

Джерело: власна розробка авторів

З 2020 по 2025 рік динаміка зовнішньої торгівлі України характеризувалася високою волатильністю, зумовленою воєнними подіями та трансформаціями у міжнародних торговельних відносинах. До 2022 року експортні показники залишалися відносно стабільними: у 2021 році обсяги експорту становили 44,44 млрд дол. США, а імпорту – 55,22 млрд дол. США, що спричинило помірний торговельний дефіцит. Однак після повномасштабного російського вторгнення у 2022 році ситуація кардинально змінилася: дефіцит зріс до 26,74 млрд дол. США, збільшившись на 913% порівняно з попереднім роком, а в 2023 році поглибився до 37,41 млрд дол. США. У 2024 році експорт скоротився до 41,73 млрд дол. США, тоді як імпорт зріс до 70,77 млрд дол. США, що призвело до збільшення дефіциту зовнішньої торгівлі до 29,04 млрд дол. США [15].

Ця динаміка значною мірою зумовлена змінами у валютному регулюванні. НБУ пом'якшив ключові валютні обмеження з метою сприяння зростанню експорту та підвищення міжнародної конкурентоспроможності українських підприємств. До таких змін належить скасування лімітів на імпорт товарів, а також надання дозволу на збільшену репатріацію дивідендів і здійснення платежів, пов'язаних із інвестиційною діяльністю. Впроваджені заходи спрямовані на стимулювання притоку іноземного капіталу та спрощення транскордонних операцій для експортерів. У результаті українські

компанії отримують покращений грошовий потік для міжнародних операцій, більш передбачуваний доступ до іноземної валюти та зменшення адміністративних бар'єрів. Це підвищує їхню здатність конкурувати на глобальному ринку, хоча певні запобіжні заходи залишаються чинними для захисту національних резервів та забезпечення фінансової стабільності.

Запроваджені валютні заходи суттєво обмежили можливості українських експортерів щодо вільного доступу до іноземної валюти та її репатріації, що призвело до скорочення експортних надходжень. Попри певне пом'якшення регуляторної політики, суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності продовжують стикатися з низкою вимог, зокрема необхідністю використання одного уповноваженого банку, обов'язковим документальним підтвердженням внесків до статутного капіталу, а також щомісячними лімітами на валютні перекази. Ці адміністративні обмеження та запобіжні механізми залишаються чинними навіть за умов поступового розширення можливостей здійснення валютних операцій. У таблиці 3 представлено детальний аналіз особливостей експортної діяльності в умовах чинного валютного регулювання.

Таблиця 3

Експортна діяльність українських підприємств в умовах валютного регулювання (2025 р.)

Аспект валютного регулювання	Вплив на експорт	Поточний стан (2025 р.)
Доступ до іноземної валюти	Покращення грошового потоку для міжнародних операцій	Лібералізовано через систему інвестиційних лімітів
Репатріація валютних надходжень від експорту	Обмежена можливість повернення експортних доходів	Поступове пом'якшення з дотриманням щомісячних лімітів
Адміністративні процедури	Зменшення бар'єрів для транскордонних операцій	Спрощено, але залишається вимога використання одного банку
Конкурентоспроможність	Підвищення позицій на міжнародних ринках	Покращено, проте зберігаються непрямі обмеження

Аспект валютного регулювання	Вплив на експорт	Поточний стан (2025 р.)
Валютні надходження	Обмеження на конвертацію та перекази	Часткова нормалізація в процесі валютної лібералізації

Джерело: власна розробка авторів за джерелами [16; 17; 18]

Останні зміни валютного регулювання в Україні, зокрема пом'якшення обмежувальних заходів та впровадження політики стимулюючої лібералізації, спрямовані на підтримку міжнародної конкурентоспроможності шляхом активізації залучення капіталу та створення сприятливих умов для експортерів. Одним із ключових нововведень стало запровадження механізму «інвестиційного ліміту», який передбачає можливість здійснення окремих валютних операцій через один уповноважений банк за умови надання документального підтвердження. Попри позитивний вплив зазначених заходів на розширення доступу до валютних ресурсів, експортери продовжують стикатися з низкою регуляторних обмежень, зокрема труднощами у відшкодуванні податку на додану вартість (ПДВ), вимогами щодо структури переказів та лімітами на їх здійснення. Хоча лібералізація сприяє підвищенню ефективності використання капіталу та його мобільності, окремі обмеження, зокрема щодо обслуговування зовнішнього боргу та виплати дивідендів, залишаються чинними з метою мінімізації макроекономічних ризиків. Таким чином, повна нормалізація валютного регулювання на поточному етапі ще не досягнута [17].

Поступова лібералізація забезпечує підприємствам розширений доступ до іноземної валюти для здійснення імпортних операцій, особливо у випадках, коли такі операції пов'язані з залученням іноземного капіталу. Нові регуляторні механізми передбачають можливість проведення окремих валютних транзакцій, зокрема оплати поставок та виконання фінансових зобов'язань, за умови їх пропорційності до підтверджених іноземних інвестицій, внесених до зареєстрованого статутного капіталу підприємства. Це

сприяє підтримці обсягів імпорту та стабілізації витрат в умовах зростання прямих іноземних інвестицій. Водночас окремі регуляторні обмеження залишаються чинними, зокрема посилений контроль за строками розрахунків за імпортними контрактами та вимоги щодо проходження банківських процедур, спрямованих на запобігання нецільовому відтоку капіталу. Усі відповідні операції мають здійснюватися через один уповноважений банк, що вимагає від підприємств дотримання встановлених лімітів. У таблиці 4 систематизовано основні умови здійснення імпортних операцій в умовах чинного валютного регулювання [18].

Таблиця 4

Особливості імпортних операцій українських підприємств в умовах валютного регулювання (до та після травня 2025 р.)

Аспект регулювання	Вплив на імпорт до 2025 р.	Зміни з травня 2025 р.
Доступ до валюти	Обмежений доступ для більшості імпортних операцій	Покращено завдяки впровадженню системи інвестиційних лімітів
Оплата імпорту	Дозволено лише для критичних товарів	Розширено для операцій, пов'язаних з іноземними інвестиціями
Банківські процедури	Складні мультибанківські операції	Обов'язкове використання одного уповноваженого банку
Документообіг	Стандартні вимоги	Посилені вимоги до документального підтвердження
Терміни розрахунків	Стандартні терміни	Посилений нагляд за дотриманням термінів

Джерело: власна розробка авторів за джерелами [18; 19; 20]

У межах нових регуляторних змін запроваджено «інвестиційний ліміт», прив'язаний до суми валюти, інвестованої іноземними суб'єктами до статутного капіталу підприємства. Це положення дозволяє здійснювати окремі транскордонні платежі та валютні операції, які раніше були обмежені, зокрема ті, що стосуються виконання зобов'язань за раніше укладеними імпортними контрактами [18] та лімітованого доступу до купівлі іноземної валюти для

більшості імпорتنих операцій, за винятком постачання критично важливих товарів. Це свого часу призвело до затримок у виконанні контрактів та порушення функціонування ланцюгів постачання [19].

Попри зростання регулятивної гнучкості, витрати українських підприємств залишаються залежними від функціонування митних органів, макроекономічної стабільності та продовження надходження іноземних інвестицій, особливо в умовах воєнних ризиків. Очікувані реформи у валютному регулюванні спрямовані на спрощення доступу до іноземних фінансових ресурсів та оптимізацію імпорتنих операцій, водночас зберігаючи контроль за рухом капіталу для запобігання спекулятивним ризикам. Такі зміни впливають на інвестиційну привабливість і фінансові результати підприємств, створюючи умови для залучення прямих іноземних інвестицій у 2024–2025 роках. Валютне регулювання визначає стабільність обмінного курсу та доступність фінансування, проте суворі правила підвищують ризики і ускладнюють рух капіталу. Хоча політики, спрямовані на зниження валютних ризиків, сприяють підвищенню довіри інвесторів, наявність регуляторних обмежень та уповільнене впровадження структурних реформ продовжують стримувати притік якісних інвестицій в Україні та інших країнах, що розвиваються (табл. 5).

Таблиця 5

Вплив аспектів валютного регулювання на інвестиційну привабливість та фінансові результати підприємств

Аспект валютного регулювання	Вплив на інвестиційну привабливість	Вплив на фінансові результати
Конвертованість валюти	Обмеження знижують довіру інвесторів	Ускладнює планування грошових потоків
Репатріація прибутків	Жорсткі обмеження зменшують привабливість ПП	Знижує рентабельність операцій
Стабільність обмінного курсу	Волатильність підвищує ризики для інвесторів	Впливає на маржу прибутку

Аспект валютного регулювання	Вплив на інвестиційну привабливість	Вплив на фінансові результати
Адміністративні процедури	Бюрократичні бар'єри ускладнюють інвестування	Збільшує операційні витрати
Прозорість регулювання	Передбачуваність політики стимулює залучення капіталу	Покращує ефективність фінансового планування

Джерело: власна розробка авторів за джерелами [20; 21]

Аналіз представлених даних свідчить, що валютні обмеження негативно впливають на фінансові показники діяльності експортно-імпортних підприємств, спричиняючи зростання витрат, посилення адміністративного навантаження та підвищення рівня невизначеності у здійсненні розрахунків. Вони обмежують свободу валютних операцій, знижують гнучкість у процесі управління ризиками та негативно позначаються на прибутковості бізнесу, особливо в умовах жорсткого регуляторного середовища. Контроль за конвертованістю валюти, обмеження руху капіталу та інтервенції на валютному ринку ускладнюють фінансове планування, сприяють зростанню волатильності курсу та посилюють ризики для міжнародних угод (контрактів). У відповідь на ці виклики компанії змушені впроваджувати складні фінансові та правові стратегії адаптації. Для українських підприємств валютна лібералізація, розпочата у 2025 році, відкрила нові можливості, зокрема через запровадження інвестиційних лімітів та спрощення процедур репатріації капіталу. Водночас збереження окремих регуляторних норм продовжує стримувати повну реалізацію інвестиційного потенціалу країни [21].

Ці тенденції відображають ширший процес трансформації валютної політики в Україні протягом 2024–2025 років. Перехід від жорстких воєнних обмежень до цільової лібералізації був спрямований на підтримку бізнесу та залучення іноземного капіталу. Впровадження механізму «інвестиційних лімітів» активізувало міжнародні операції, проте збереження адміністративних бар'єрів продовжує стримувати повну реалізацію зовнішньоекономічного потенціалу. Поточні зміни вже позитивно вплинули

на експорт, імпорт та інвестиційну привабливість, однак потребують подальшого вдосконалення шляхом запровадження прозорих регуляторних механізмів, розвитку внутрішніх фінансових ринків і зниження валютних ризиків.

Висновки. Проведене дослідження демонструє, що валютне регулювання в Україні є ключовим інструментом забезпечення фінансової стабільності та підтримки зовнішньоекономічної діяльності підприємств в умовах воєнних викликів. Поступова лібералізація валютної політики, зокрема запровадження механізму інвестиційних лімітів з травня 2025 року, сприяє спрощенню транскордонних операцій, підвищенню доступу до іноземної валюти та залученню прямих іноземних інвестицій. Водночас збереження адміністративних бар'єрів, як-от обов'язкове використання одного банку та посилений контроль за документообігом, стримує операційну ефективність підприємств і їхню конкурентоспроможність на міжнародних ринках. Ці обмеження підвищують транзакційні витрати, створюють невизначеність у фінансовому плануванні та перешкоджають повноцінному економічному відновленню.

Для підвищення інвестиційної привабливості України та оптимізації зовнішньоекономічної діяльності необхідно вдосконалити механізми валютного регулювання, забезпечивши збалансовану взаємодію між лібералізацією та захистом національних валютних резервів. Рекомендується спростити адміністративні процедури, розширити можливості репатріації прибутків і підвищити прозорість регуляторних рамок. Такі заходи сприятимуть зміцненню позицій українських експортерів на глобальних ринках, стимулюватимуть надходження інвестицій та забезпечать стабілізацію економіки. Подальші дослідження мають бути зосереджені на розробленні комплексних моделей валютного регулювання, які враховували б

регіональні особливості та глобальні економічні тенденції, забезпечуючи стійке зростання в умовах невизначеності.

Список використаних джерел

1. Вороніна, О. О. (2021). Вплив динаміки валютного курсу на зовнішньоекономічні операції підприємств України. *Ефективна економіка*, (8). <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.8.85>
2. Романькова, О., & Ярмач, А. (2022). Зовнішньоекономічна діяльність: особливості валютного регулювання експортних та імпорتنих операцій в сучасних умовах в Україні. *Економіка та суспільство*, (39). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-16>
3. Гаркавенко, В., & Єршова, Г. (2024). Валютна політика та її вплив на розвиток корпоративного сектору економіки України. *Економіка України*, 67(12 (757)), 26–50. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2024.12.026>
4. Шевченко, Н. В. (2023). Вплив війни на рівень валютного регулювання в Україні. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ (серія економічна)*, (2), 74–81. <https://doi.org/10.32782/2311-844x/2023-2-9>
5. Антонюк, О., & Катаєва, С. (2025). Валютне регулювання та валютні обмеження в сучасних умовах. *Сталий розвиток економіки*, (1 (52)), 345–351. <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-52-48>
6. Деркач, Ю. Б. (2023). Використання інструментів валютного регулювання в умовах воєнного стану. *Трансформаційна економіка*, (3 (03)), 21–25. <https://doi.org/10.32782/2786-8141/2023-3-4>,
7. Живко, З., Рассадникова, С., Живко, В., & Шегинська, А. (2024). Основні завдання та методи аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємства. *Вчені записки Університету «КРОК»*, (2(74)), 83–96. <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2024-74-83-96>

8. Балахонова, О., & Дунда, Ю. (2024). Методи регулювання зовнішньоекономічною діяльністю підприємств. *Подільський науковий вісник*, 1(3(31)), 95–101. <https://doi.org/10.58521/2521-1390-2024-31-13>
9. Береславська, О., & Березовик, В. (2024). Роль валютних обмежень у забезпеченні стабільної динаміки обмінного курсу в Україні. *Економіка та суспільство*, (64). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-1>
10. Хмеловський, Т., Майданюк, С., & Малишко, Є. (2025). Аналіз ефективності втручань НБУ у валютний ринок для регулювання курсу гривні. *Економіка та суспільство*, (74). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-74-118>
11. *Foreign Exchange Controls*. DBS. (2025). <https://www.dbs.com.sg/corporate/insights/foreign-exchange-controls>
12. Перегуда, Ю. А. (2024, 02 квітня). *Функції управління конкурентоспроможним розвитком економічної діяльності підприємств у тваринництві*. Формування та функціонування ринку органічної продукції аквакультури в умовах глобальних викликів. Збірник тез Міжнародного науково-практичного семінару. К.: НУБіП України.
13. *Ukraine: New measures to ease currency control restrictions*. (2025). Wolf Theiss - Leading Lawyers in CEE&SEE. <https://www.wolftheiss.com/insights/ukraine-new-measures-to-ease-currency-control-restrictions/>
14. Melnyk, O., Peredalo, K., & Horoshko, Y. (2021). Assessing the effectiveness of foreign economic activities management on the basis of target indicators. *Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development*, 2021, (2), 72–81. <https://doi.org/10.23939/smeu2021.02.072>

15. *Ukraine Trade Balance [Up-to-date Chart & Data] | 1998 - 2025 | CEIC Data.* (2025). Global Economic Data, Indicators, Charts & Forecasts | CEIC. <https://www.ceicdata.com/en/indicator/ukraine/trade-balance>
16. *Currency restrictions relaxation.* (2025). KPMG. <https://kpmg.com/ua/en/home/media/press-releases/2025/05/currency-restrictions-relaxation-.html>
17. *National Bank of Ukraine changes currency restrictions.* (2025). KPMG. <https://kpmg.com/ua/en/home/media/press-releases/2024/12/national-bank-of-ukraine-changes-currency-restrictions.html>
18. *EU trade relations with Ukraine.* (2025). Trade and Economic Security. https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/ukraine_en
19. *Ukraine - Import Tariffs.* (2023). International Trade Administration | Trade.gov. <https://www.trade.gov/country-commercial-guides/ukraine-import-tariffs>
20. Horrocks, P., Marshall, Thomas, C., Venon, T., Portmann, D., & Okuwobi, W. (2025). Unlocking local currency financing in emerging markets and developing economies: What role can donors, development finance institutions and multilateral development banks play?, OECD Development Co-operation Working Papers, 117, OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/bc84fde7-en>
21. Brown, C. (2025). *Managing Currency Volatility in an Era of Trade Policy Uncertainty.* Mitch Daniels School of Business. <https://business.purdue.edu/daniels-insights/posts/2025/managing-currency-volatility-in-an-era-of-trade-policy-uncertainty.php>